

“Otel Odaları” Şiiri Üzerine Yeni Eleştirel Bir Bakış¹

Hacire AKTAŞ²

ÖZ

Bu makalede 1940-1960 yıllarında etkin olup metni esas alan Yeni Eleştiri (New Criticism) kuramıyla Eagleton'un kelimenin çok anlamlı görüşü çerçevesinde Necip Fazıl'ın (1904- 1983) 1927 yılında kaleme aldığı “Otel Odaları” şiiri tahlil edilecektir. Yeni Eleştiri kuramı, edebî eseri; yazar, okur, toplum, tarih gibi unsurlardan soyutlayarak metin odağında ele alır. Şiir, şairin biyografisinden, okurun yorumundan, şiirin yazıldığı toplumsal ve tarihsel süreçlerden soyutlar. Bu anlamda edebiyat eleştirmeni, metnin dışına çıkmadan metni kendi iç tutarlılığı ve bütünlüğü içerisinde analiz eder. Eagleton da şiirsel dilde kelimelerin tarihsel süreçteki serüvenlerini göz önüne alarak anlam çoğalmasına vurgu yapar. Fazıl'ın “Otel Odaları” şiir tahlilinde her iki görüşten yararlanarak metin esaslı bir çözümleme yapılmıştır. Şiir incelemesinde şair, yalnız, kimsesiz, yabancılaşma çeken insanın hayat hikâyesini şiirin başlığından itibaren kelimeler yoluyla okuyucuya aksettirir. Şiirin dizeleri ilerledikçe kelimeler yoluyla yalnızlık ve yabancılaşma hissi farklı kelimelerle derinleştirilir. Fazıl, şiirinde sadece kelimeler üzerinden yalnızlık ve yabancılaşma hislerini organik bir bütünlük içerisinde kurgular. Bu çalışmada metin esaslı bir yaklaşımla “Otel Odaları” şiiri beyitler temel alınarak tahlil edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Eleştiri, “Otel Odaları”, Necip Fazıl, Otel, Şiir tahlili, Yalnızlık, Kimsesizlik.

A New Critical Look at the "Otel Odaları" Poem

ABSTRACT

In this article, the poem "Hotel Rooms" written by Necip Fazıl (1904-1983) in 1927 will be analyzed within the framework of New Criticism theory, which was active in the years 1940-1960 and based on the text, and Eagleton's polysemous view of the word. New Criticism theory, literary work; It focuses on the text, abstracting from elements such as author, reader, society and history. Poetry abstracts from the poet's biography, the reader's interpretation, and the social and historical processes in which the poem was written. In this sense, the literary critic analyzes the text within its own internal consistency and integrity, without going beyond the text. Eagleton also emphasizes the proliferation of meanings in poetic language by considering the historical adventures of words. In the analysis of Fazıl's poem "Hotel Rooms", a text-based analysis was made by making use of both views. In the poetry analysis, the poet reflects the life story of a lonely, lonely person to the reader through words, starting from the title of the poem. As the lines of the poem progress, the feeling of loneliness and alienation is deepened with different words. In his poetry, Fazıl constructs the feelings of loneliness and alienation in an organic integrity only through words. In this study, the poem "Hotel Rooms" will be analyzed based on couplets with a text-based approach.

Keywords: New Criticism, “Hotel Rooms”, Necip Fazıl, hotel, analysis of poetry, loneliness, desolation.

¹Bu makale, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversite Lisansüstü Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. (16-17-18 Haziran, 2023).

² Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, hacire.aktas00@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4791-9092.

Giriş

Metne dönük eleştiriyi savunan farklı kuramlar ve kuramcılar vardır. Kendi aralarında farklılıklar olmasına karşın, temel olarak ortak noktaları metni esas almaktır. Eagleton'a göre, "Yakın Okuma", analitik yorum anlamına gelir. Kelimeleri üreten ve kuşatan bağlamlara değil "sayfa üzerindeki kelimelere" dikkat çeker. İlgiyi hem odaklar hem de sınırlar. "Yakın Okuma" metinlerden yola çıkarak yazar hakkındaki aşırı yorumları eleştirir. Edebiyat eseri nesneleştirilir ve buradan Amerikan Yeni Eleştirisi'ne ulaşır (Eagleton, 2014: 57- 63).

Yeni Eleştiri (New Criticism) Amerikan edebiyatı eleştirisinde 1940-1960 yıllar arasında hâkim olan bir teori, eleştiri hareketi ya da "biçimci" bir eleştiri türüdür. Yeni Eleştiri ismini, öncüsü olan John Crowe Ransom *The New Criticism (Yeni Eleştiri)* eserinden alır. 1920 ve 1930'lu yıllarda öne çıkan önemli eleştirmen ve şairler I. A. Richards, William Empson, T.S. Eliot gibi sanatçılar eserleriyle Yeni Eleştiri hareketini besler. Bu kuramı yaygın bir hale getiren şairler ise J.C.Ransom, Cleanth Brooks, Robert Penn Warren, R. P. Blackmur, Kenneth Burke, Allen Tate ve William K. Wimsatt'tir. Ransom ve öğrencileri hareketin otuz yıl aktif olmasını sağlarlar. (Huyugüzel, 2019: 566-568). Yeni Eleştiri, edebî eser incelemesinde, yazarın biyografisini, eserin yazıldığı dönemi, eserin tarihsel bağlamını, okurun algısını dışta bırakıp eseri esas alan bir yaklaşımdır. Bu anlamda eleştirinin amacı eserin kuruluş ve işlevini, biçim ve muhteva unsurlarının oluşturduğu "organik bütünlük" ü esas alır. Yeni Eleştiriciler, şiiri kendi kendine yeterli, bağımsız söz (dil) nesnesi olarak niteleyip kuramları için şiir türünü esas alırlar. Bu nedenle Yeni Eleştiri "objektif (nesnel) eleştiri" olarak nitelenir. 1960'lardan sonra birçok eleştirmen Yeni Eleştiri'nin tarihle ilişkisini koparmasını eleştirir. Yeni Eleştiri etkisini kaybetse de gerisinde "yakın okuma" kavramıyla, yapısalcı, post-yapısalcı, yapısökücü eleştirilere katkı sunmuştur (Huyugüzel, 2019: 566-570).

Eagleton'a göre Yeni Eleştiri, gerçeklikte bulamadığını edebiyatta arayan, savunma konumundaki bir grup entelijansiyan ideolojisidir. Şiir yeni bir din olarak sanayi kapitalizminin etkilerinin giremediği bir sığınaktır. Şiir, Tanrı gibi sorgulanmaya kapalı bir nesnedir. Şiir organik bir bütünlük ve tutarlılık içerisinde kurulur. Yeni Eleştiri, "Büyük insan" kuramından kopar, yazarın niyetlerine ulaşsa da metnin dışında kabul eder. Eleştirmen I.A. Richards 1920'de çalışmalarıyla Yeni Eleştiriye katı "bilimsel" psikoloji ilkeleriyle bir temel kazandırmayı amaçlar. Leavis ise eleştiriyi dine çevirerek savunur. Richards ise toplumsal değişimle, insanın dinin etkisinde olmadığını düşünür. Dinin yerine bu işi şiir üstlenmelidir. Richards "Şiir bizi kurtarmaya muktedir; şiir kaosu alt etmenin bir yoludur" der. Richards da edebiyatı toplumsal düzen için bir ideoloji olarak kullanır. Şiir, şair ve okurun öznel duygularından bağımsız kendi içyapısıyla değerlendirilir. Metni, yazar ve okurdan arındırmak, toplumsal ve tarihsel bağlamdan da koparır (Eagleton, 2014: 60-67). Yeni Eleştiri kuramın estetik algısının dışında, temel arzularından biri de şairin metinle okuru etkilemesini önlemektir.

Northrop Frye'nin *Eleştirinin Anatomisi* adlı eserin "Önsöz" ünde Murat Belge, biçimci bir anlayışla "metin incelemesi", "yakın okuma" gibi yöntemleri dile getirir. Metin esaslı okuma, estetik değer sanat eserinin kendi iç ilişkilerinde, iç tutarlılığında ve iç birliğinde arar. Bir şiir okunduğunda, şairin kim olduğu, neye inandığı, hangi eylemlerde bulunduğu önemli değildir (Belge, 2015: 14). Bu doğrultuda metnin kendisi esas alınarak yorum ve inceleme yapılır. Şiir de bir metin olduğu için metin esas alınır. Şairin şiiri yazarken düşündüğü gaye ile metni oluşturduğu andaki düşünceleri farklılık gösterebilir. Bu nedenle şair, şiiri yazdıktan sonra ondan bağımsız bir metin haline gelir. Şiir metni esas alındıktan sonra tahlil etmek için belli ilkeler doğrultusunda hareket etmek gerekir:

"Şiiri organize eden ilke, malzemenin düzenlenişi, öğelerin taşıdığı anlam ve işlevleri, birbirleriyle ilintileri belirtildikçe şiirin anlamı ile biçim arasındaki ilişki ortaya çıkar.

Şairin başvurduğu bu yolları, yani kurduğu yapıyı kavradıkça şiirin anlamına daha çok girebilir, daha bir tadına varabiliriz...” (Moran, 2002: 194).

Şiirin temel malzemesinden biri kelime (sözcük) dir. Kelimeler belli bir düzen içinde anlatılanı biçimsel bir tutarlılık içinde sunar. Bu çerçevede bir şiir tahlili, şiir okuyucusunun şiiri daha iyi anlamasına imkân sağlar. Şiir okumayı “çetin” bir iş olarak gören İsmet Özel, şiirde kelimenin önemine vurgu yapar:

“Resim için renk, musiki için tını ne ise, şiir için de kelime odur, denilmiştir. Renkle resmin bağlantısını, musiki ile sesin veya tınının bağlantısını belirtebilmeye gücüm yetmez, ama rengin ve tınının resim ve musikide tuttukları yerin, kelimenin şiirde tuttuğu yerle aynı yahut eşdeğerde olduklarını sanmıyorum... Şiir dil aracılığıyla dilin anlatım olanaklarının aşılmasıdır, yani kendini oluşturan öğelerin üstünde varlık kazanan, insana ‘imkân’ tanıyan bir şey. Kelime, sınırlı bir birim değildir. Renk, çizgi, ses gibi ölçüye gelmez. Bir anlamda kelime insandır ve insanın içine, dışına ve bütün yönlerine sonsuz genişlemesidir. Şiir kelimenin bir belirti olmasının ötesinde başlayan bir şeydir...” (Özel, 1982: 44).

Kelime ve dilin önemine vurgu yapan diğer bir araştırmacı ise Terry Eagleton’dır. Ona göre şiirsel dil, basitçe bir sözcüğünü anlamını vermez, sözcüğün yan anlamlarını ve ilişkili olduğu bütün kümeyi verir. Bu şekilde bir anlam çoğalması sağlar. Bununla birlikte sözcüklerin kültürün bir parçası olduğunu dile getirir (Eagleton, 2011: 172-176). Bu ilkeler dışında şiir metnini oluşturan kelimelerin (sözcüklerin) anlamlandırılması için şair tarafından ele alındıkları devir, tarih ve zaman kültürel süreç içerisinde dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada Necip Fazıl Kısakürek’in “Otel Odaları” şiirinin tahlili, Yeni Eleştiri anlayışının metin esasını temel alırken sözcüklerin tarihî ve kültürel arka planını da göz ardı etmez.

Necip Fazıl’ın “Otel Odaları” şiiri farklı araştırmacılarla farklı bakış açılarıyla okunmuştur. Şiirin bu kadar çok okumaya karşılık gelmesinin nedeni, şairin güçlü bir şiir metni ortaya koyduğunu gösterir. Mehmet Kaplan, “Kaldırımlar” şiiri analizinde, Necip Fazıl’ı Cumhuriyet nesli şairleri arasında “en trajik, en patetik” olarak nitelendirir. Şiirlerindeki bunalım, ferdi ve metafizik bir mahiyet taşır. Şairin iç âlemi, ruh hali, dış atmosfere yansır (Kaplan, 2015: 68). “Kaldırımlar” şiirinde şairin yalnızlığı dış atmosferde kaldırım ve sokak üzerinden anlatılırken “Otel Odaları” şiirinde ise yalnızlık dış atmosferdeki otel odası, otelde bulunan eşyalar üzerinden aktarılır. Orhan Okay, Necip Fazıl’ın şiirlerindeki eşyaya bakışını Fransız filozofu Bergson’ın sezgi felsefesine dayandırır. O maddî varlıkları dış görünüşleriyle idrak etmez, eşyalara eğer sezebilirsek bizim iç hayatımızla bir ilişkisi vardır. Bu felsefede insan, kendi dışındaki bir nesneye zihni sempati duyar, bu sempatide iç şuurla dıştaki nesne iç içe geçerek aynı konuma gelir. Sezgi ile sembolizmi ve mistisizme ulaşılır. Sanatkâr ruhu ile eşya arasında bir vahdet meydana gelir. “Otel Odaları” şiirinde ise eşyanın esrarengiz bir ruhu vardır (Kaplan, 1987: 36-37). Bu çerçevede bakıldığında şiirde otel odasındaki eşyalar, şairini iç yalnızlığını yansıtan bir göstergedir. Sezai Karakoç, 1970 yılında Diriliş dergisinde “Necip Fazıl’ın Şiiri I” başlıklı yazısında, Necip Fazıl’ın Baudelaire, Verlaine, Rimbaud ekolüne soka araştırmacıların yanıldığını dile getirir. Fazıl’ı sadece Batı sembolistlerinin Türkiye’deki izleyicisi olarak görmek yanlıştır. Şair Türk şiirinde “yeni bir oluş, diriliş” ve “metamorfoz” yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın etkisiyle anarşist ve nihilist edebiyatın karşısında yeni bir yol olarak İslamî bir ruhun toplumu kendine getireceğini düşünür. Onun eşyayı ve ötesini araştırmasını mistik olarak nitelenmesine sebep olur. Başlangıçta mistisizmden etkilense de “Necip Fazıl, eşyanın ötesini de daha çok insan beninin alinyazısı bakımından düşünmekte ve mutlak hakikati bulma kaygısıyla eşyanın ve evrenin gizlilikler perdesini aralamaya çalışmaktadır. Sembolizm, soyutçuluk ve mistisizm, kimi zaman bir araç, kimi zaman bir ruh hâli...” olarak varoluşsal bir bunalım şairin şiirlerine yansır (Karakoç, 2014: 73-91). Karakoç’un vurguladığı “mutlak hakikat” ı bulma düşüncesinde olan şair “Otel Odaları” şiirinde biyografik bir okuma sonucunda

İslâm ve tasavvuf düşüncesine ulaşır. Şairin “Otel Odaları” şiirini yazdığı dönemde tanıdığı Nakşibendi Şeyhi Abdülhâkim Efendi (Arvasi) ile birlikte “ben”i sorgulayan düşünce tarzından Arvasi Hazretleriyle mistik bir kimlik kazanarak Allah’ı arama hüviyetine kavuşur (Okay, 1987: 4). Şiirin başında isli lambada görülen ışığın merhamete benzetilmesi Allah’ın bir tecellisi olarak yorumlanabilir. Son olarak bu şiir üzerine yapılan incelemelerde psikanalitik ve mekân insan üzerine odaklanan çalışmalarda mevcuttur. Bu çalışmada, Necip Fazıl’ın “Otel Odaları” şiiri toplumsal ve öznel duyarlılığının dışında, metin esaslı bir çözümlemeyle incelenecektir

“Otel Odaları” Şiir Tahlili

OTEL ODALARI

“Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında.

Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
Küflü aynalarında, küflü aynalarında.

Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında.

Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıpır tıpır,
İzbe sofalarında, izbe sofalarında.

Atıyor sızılarını, çıplak duvarda nabzı,
Çivi yaralarında, çivi yaralarında.

Kulak verin ki, zaman, tahtayı kemiriyor,
Tavan aralarında, tavan aralarında.

Ağlayın, âşinasız, sessiz, can verenlere,
Otel odalarında, otel odalarında!..” (Kısakürek, 2012: 161).

Necip Fazıl’ın 1927’de kaleme aldığı “Otel Odaları” şiirinin başlığı bir mekân adından oluşur. “Şiirlerin isimleri de şiirlerin parçasıdır” (Eagleton, 2011: 64) bu nedenle bir şiiri anlamak için başlığı anlamlandırmak şiiri anlamlandırmanın ilk adımıdır. Mekân, Arapça “kevn” kökünden türemiş bir kelimedir. Türkçe “olmak” anlamına gelen mekân kelimesi kevn (kiyân, keynûne) mastarından türetilmiş ism-i mekân olup oluşumun meydana geldiği yer anlamına gelir. Kur’ân’ı Kerîm’in birçok yerinden geçen mekân kelimesi, günümüz dilinde nesnelere ve kişilerin bulunduğu yeri ifade eder (Kutluer, 2003: 550). Yer, mahal, ev, oturulan yer anlamlarına da gelir (Develioğlu, 2012: 699).

TDK sözlüğünde otel, yolcu ve turistlere geceleme imkânı sağlamak için kurulmuş işletme mekânı olarak tanımlanır. Oda ise evin (yapının) oturma, çalışma, yatma gibi işlerine yarayan bölmedir (TDK, 2023). Otel odası genellikle kimsesiz, yalnız bireylerin konakladığı bir mekândır. Bazen de huzursuz bireylerin sığındığı, (kaçtığı) toplumdan yalıtılmış bir yerdir. Bunun dışında otel odası genellikle dışarıdan gelen yabancı birey tarafından aranan ve sığınılan yerdir. Genel olarak bulunduğu yerde ona ait bir ev olmayan bir bireyin tercih edeceği yerdir. Bu anlamda otel odası bulunduğu süre zarfından bireyin zihninde yalnızlık ve kimsesizliği derin bir şekilde hissettirir. *Kitaplık* dergisinin 63. sayısında “otel” başlıklı bir dosya olarak ele alınır. Türk edebiyatında otel birçok şair (Edip Cansever, Cahit Sıtkı Tarancı, Necip Fazıl Kısakürek, Umran Nazif, Faruk Nafiz Çamlıbel, Behçet Necatigil) ve yazar (Abidin Dino, Yusuf Atılgan, Kemal Bilbaşar, Tomris Uyar, Bilge Karasu) tarafından metinlerde işlenir. Enis Batur, “otel”i varolma sıkıntısının mekânı olarak tanımlar (Batur, 2003: 46-69).

Bu tanımlamalardan sonra Necip Fazıl’ın seçtiği “Otel Odaları” başlığı kelime anlamıyla okuyucu da kimsesizlik, yalnızlık ve yabancılaşma hissi uyandırır. Başlıktan anlaşılacağı üzere şair, otel odalarını, oralarda yaşayan kimseleri şiirinin odağına alır. Bu anlamda şair otel odalarında yaşayan, yaşamak zorunda kalan insanların sözcüsüdür. Bu çalışmada beyitler üzerinden şiiri tahlil etmek suretiyle şairin bu şiirle anlatmak istediğini hem biçimsel hem de anlamsal açıdan inceleme çabasına girişilecektir.

“Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
İsli lambalarında, isli lambalarında.”

Şair birinci beyitte daracık otel odalarının isli lambaların da yanan (ışığı) bir merhamete benzetir. Bu beyitte merhamet sözcüğü ile isim cümlesi kurulur. Asıl vurgu merhamet kelimesi üzerindedir. “Bir merhamettir yanan”daki yanmak fiilinden sonra kullanılan virgül ise cümleye çoklu bir anlam katar. Merhamet sözcüğü TDK sözlüğünde “bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak tanımlanır. İslâm inancına göre ise merhamet, insanın Allah sevgisini ve ilgisini kalbinde hissetmesi ve ona ulaşma isteğini anımsatır (TDK, 2023). Ayrıca kültürümüzde kullanılan “Allah rahmet eylesin” cümlesindeki “rahmet” ve “merhamet” sözcükleri Arapça’daki kökü “rahm” (acıma, koruma, şefkat etmek, esirgeme) olan sözcüğe dayanır (TDK, 2023). Bu sözcük bağışlanma, korunma ve acıma anlamları barındırır. Ayrıca “yanan” kelimesiyle yukarıda değindiğimiz çoklu anlam sağlanır, Merhamet hem yanıp yok olmuştur hem de isli bir lambanın ışığı olarak aydınlatmayı sağlayarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda kullanılan virgül ve kelimelerin yerleri şair tarafından ustaca seçilmiştir. Daracık odalarda yanan isli lambalar merhamet gibi olumlu bir duygu ile özdeşleştirilir. Işık daracık odalarda kalanları aydınlatarak karanlıkta kalmalarını engeller. İs, dumanın bıraktığı kara lekedir. Onların isli oluşu bu lambaların birçok kez yandığını gösterir. İslenmiş lambalar, bakımsızlığın, özensizliğin işaretidir. Şair tarafından 1927’de kaleme alınan bu şiirdeki otel, ucuz ve lüks olmayan bir oteldir. Bu beyit bir cümleden oluşur ve “isli lambalar” ifadesi iki kez tekrar edilerek hem anlamı pekiştirir hem de ahenk ve şekil bakımından güçlendirir. Ayrıca “isli lamba”, “daracık oda” ifadeleri de birbiriyle münasebet içerisinde ve olumsuz sıfatlarla kullanılmıştır. İslî lamba ve dar odanın verdiği karanlık, sıkıntıyla ışık “yanan” beliren bir merhamet olarak algılanır.

“Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
Küflü aynalarında, küflü aynalarında.”

İkinci beyitte “gelip geçen” ifadesiyle muhtemelen daha önce “odadan” gelip geçenler kast edilir. Buradan geçenlerin yüzlerinden ki “gizli akis” küflü aynalarda görünür. TDK sözlüğünde akis, “ışık veya ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi, yansıma, yankı”; ayna ise “ışığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözge, mirat” olarak açıklanır (TDK, 2023). Bu anlamda şairin aynadaki gördüğü varlıkların yansıması “gizli”

sözcüğü ile ifade edilerek sadece onun gördüğü anlamına gelir. Şair aynada (buradan) gelip geçen insanların “gizli” aksini gören tek kişidir. Bu nedenle bu görüntü herkes tarafından somut bir şekilde görünmeyen bir yansımadır. Muhtemelen şairin hayal dünyasında kurgulanan düşünce, aynada “gizli” bir yansıma olarak ifade edilmiştir. Şairin ruh halindeki düşünceler de aynaya yansımıştır. Burada ifa edilen “küflü ayna” kullanımı ise aynaya yüklenen olumsuz bir anlamdır. Küf, nem ve ısmın etkisiyle genellikle yeşil renkli mantarlardır (TDK, 2023). Bir nevi bozulmuşluğun, çürümüşlüğü ifadesi olarak tanımlanabilir. Bu ayna da görünen yüzlerin “gizli” yansıması da bu çürümüşlük içerisinde verilir. Genel anlamda şairin bulunduğu oda da küflü bir aynanın karşısında olup bu ifadeyi kullandığını varsayarsak aslında kendisinin görüntüsünde daha önce buradan geçenlerin aksini görür. Küflü aynada görünen bu yüzde çürümüş bir yüz olarak belirir. Şairin düşüncelerin ve ruhunda olan çürümüşlük düşüncesi “küflü ayna” ifadesiyle somutlaşır. Fazıl’ın şiirini (Otel Odaları) yazdığı dönem ve öncesi düşünüldüğünde ülkedeki insanlar bağımsızlık savaşları (Türk Kurtuluş Savaşı, Balkan Savaşı, Büyük Taarruz) gibi savaşlarda mücadele vermiştir. Savaş psikolojisi, ölüm, ekonomik sıkıntılar insanların üzerinde derin etkiler bırakır. Bu insanlar gelecek endişesi ve yorgun bir ruh halindedir. Şiirde anlatılan otelin isli lambaları, küflü aynaları bize ucuz ve ekonomik bir mekân olduğunu hissettirir. Buradan geçen insanlar muhtemelen ekonomik anlamda durumu iyi olmayan ve süreç dolayısıyla hüznü insanlardır. Şair ilk dize de odanın içerisinde yanan “isli” lambanın ışığını merhamete benzetir. Bu merhamet karanlıkta olanı aydınlatma düşüncesini doğurur. İkinci dizedeki “küflü” aynaya ise olumlu bir şey yüklenmez.

“Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,

Kırık masalarında, kırık masalarında.”

Üçüncü beyitte, boğazlanmış bir adam, atılan elbiseler, kırık masalar gibi ifadelerle bir mücadele sahnesi gözümüzde canlanır. Şair bir önceki beyitte küflü aynada “buradan” gelip geçenlerin aksini görürken bu aks üzerinden burada yaşananları da muhtemelen eşyalar üzerinden hayal etmeyi sürdürür. Kırık masa, şairin zihninde bir kavga sahnesi ve ölümü anımsatır. Boğazlamak fiili, TDK sözlüğünde “hayvan veya insanı boğazından keserek öldürmek”(TDK, 2023) anlamındadır. Bu beyitte otel odalarında kalan, orayı mesken eden, hayatı “atılan elbiseler” gibi harcanan adamlar anlatır, elbette aşikâr olmayan sebeplerle “boğazlanmış bir adam”ın tanıtıldığı beyittir. Şair önceki iki beyitte karanlık isli lambanın ışığını merhamet olarak görüp ikinci beyitte ise küflü aynada otel odalarındaki insanın çürümüş aksini görmüştür. Bu beyitte ise kırık masa üzerinden buradan geçenlerin bilinmeyen kavgalarla boğazlanıp öldüğü çıkarımını yapabiliriz. İlk beyitte belirlenen buradaki insanın dramatik hali gittikçe bir trajediye dönüşür. Masanın kırıklığı, burada masa etrafında oturan kişilerin arasında sert bir kavganın oluştuğu, boğazlanma derecesine kadar varan bir mücadelenin olduğu hissini uyandırır. Bu beyitte otel odalarında kalan kimsesiz, yabancı, yalnız insanların yanı sıra belli bir suça karışarak boğazlanmış adamlarında gelip geçtiğini beyitten yola çıkılarak varsayılabilir. Burada anlatılan otel odasından geçen bir adamın yaşanmış hikâyesidir. İlk mısradaki “atılan elbiseler” ile “boğazlanmış bir adam” ifadeleri arasında bir münasebet vardır. Boğazlanmış adam, atılan bir elbiseye benzetilir.

“Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıpr tıpr,

İzbe sofalarında, izbe sofalarında.”

Dördüncü beyitte ise “izbe” kelimesi, anlam itibarıyla basık, loş, nemli, kuytu yer için kullanılır. Sofa ise evlerde oda kapılarının açıldığı geniş hol, yerdir. Bu “izbe sofalarından” gelen “tıpr tıpr” terlik sesleri bir sır sürükler. “Tıpr” hafif ve düzenli bir şekilde ses çıkarmak anlamına gelir. Bu beyitte şairin artık odanın içindeki izlenimlerini dışa taşır. Bu sefer otel odalarında kalanların sofadaki terlik seslerini duyar. Bu seslerin bir sır taşıdığı kanaatinde olan şair terlikleri imgesi üzerinden burada kalan insanların belli sırlarına ve olaylarına terlik şahit olmuş

gibi bir çağrışım yaratır. Terlikler “tıpır tıpır” ses çıkarıp ilerlerken şahit oldukları sırları da bu şekilde kendisiyle sürüklermiş gibi bir anlatım biçimi söz konusudur. Sofalar genellikle bir geçiş yolu olarak kullanılır. Sofada oturulmaz, oradan otel odasının diğer bölümlerine geçilir. Terlikler, insanın içerden dışarıya çıkmak için ayağına giydiği bir nesnedir. Bu anlamda terlik hem otel odasının içinde hem de sofada kullanılır. Terlikler otel odasının içinde ayağına giyilen kişinin yakında olduğu için onunla ilgili yaşanan olaylara şahit olur. Bu anlamda kişinin sırlarının ortağıdır. Bir önceki bölümde “boğazlanmış bir adam” ifadesinin de tamamlayıcısıdır. Bu odalarda yaşanan bu tür olayların, sırların şahidi terliklerdir. Bu beyitteki “sürüklemek” fiili iki anlamda kullanılmıştır. TDK sözlüğünde sürüklemek fiili, “bir şeyi yerden kaldırmadan iterek veya çekerek götürmek” (TDK, 2023) olarak ifade edilir. Mecaz anlamda hem sırları dışarı taşımak hem de terliklerin somut olarak dışarıya doğru sürüklenmesini ifade eder.

“Atıyor sızılarını, çıplak duvarda nabzı,

Çivi yaralarında, çivi yaralarında.”

Beşinci beyitte şair tekrar odanın içerisindeki izlenimlerine devam eder. Şair “çıplak duvarda” yer alan çivi yaralarındaki sızılarının nabzını attığını dile getirir. Sızı (ağrı, ruhsal acı, ıstırap) çıplaklık, yara, nabız gibi kelimeler insana has olan özellikler barındırır. Bu anlamda şair bir önceki bölümlerde eşya üzerinden anlamlandırdığı insanı bu beyitte duvar üzerinden anlatır. Bu beyitte çivi yaraları ve çıplak duvar birer imge olarak kullanılır. Şair önce otel odasındaki duvarı çıplak olarak nitelendirerek insana benzetir. Çünkü çıplaklık genel itibarıyla insana ait olan bir niteliktir. Çıplaklık, üzerinde giysi bulunmayan insan için kullanılan bir tabirdir. Örtünme ise insan vücudunun giysilerle kaplanmasıdır. Bu anlamda insan için başkaları tarafından görünmeyen insanın mahremiyetini sağlar. Buradaki duvar ise çıplak bir insana benzetilir. Duvarın üzerindeki çivilemekten oluşan delikler ise insan vücudunda açılmış yaralar olarak tabir edilir ve açılan bu yaralardaki sızıyla nabız atar. Şair karamsar bir bakış açısıyla duvar üzerinden çıplak, yaralı, acılar içerisindeki bir insanın hikâyesini anlatır. Buradaki çıplaklık yalnızlık olarak da nitelenebilir. Bu beyitte kelimeler üzerinden insana ait olan (canlı) özellikler eşyaya (cansız) olana atfedilerek anlatılır. Çıplak, yara, sızı kelimeleri arasında da hastalık çerçevesinde bir münasebet vardır.

“Kulak verin ki, zaman, tahtayı kemiriyor,

Tavan aralarında, tavan aralarında”

Altıncı beyitte anlatım biçimi değişir, şair “Kulak verin” ifadesiyle ikinci çoğul şahsa hitap eder. Biçimsel olarak ilk beyitten itibaren ilk mısradaki kullanılan iki virgül, bu beyitte üç virgüle çıkarılır. Bunun nedeni burada kullanılan “zaman” kelimesini vurgulamaktır. Şair daha önce eşya ve sese odaklanırken bu beyitte bir hışırtı duymuşçasına “Kulak verin ki” der. Şair zamanı, tavan arasında bir farenin tahtayı kemirmesine benzetir. Kemirmek fiili, bir şeyi aşındırmak veya azar azar koparmak anlamında kullanılır. Bu beyitte zaman, farenin tahtayı kemirip koparması ve azaltmasıyla eş değer tutulur. Bu anlamda beyitte yola çıkarak zamanın insandan çok şey aldığı (kopardığı) düşünülebilir. Nitekim “Kulak verin” ifadesiyle hayali okura, zamanın, gençliğin, kıymetini bil, çıkarımında bulunabilir. Diğer bir anlamda ise şair tavan aralarında eskimiş bir tahta için “zaman, tahtayı kemiriyor” ifadesini kullanmış olabilir. Burada eskijen aşınan tahta zamanla bu hale gelmiştir. Şair zamanın aşındırdığı, kemirdiği tahta üzerinden, insan için de aynı durumun geçerliliğine vurgu yapar. Bu beyitte öncekilere nazaran iki fiil kullanılmıştır. “Kulak ver-”, “kemir-” fiilleriyle anlatım hareketli bir hale getirilir.

“Ağlayın, âşinasız, sessiz, can verenlere,

Otel odalarında, otel odalarında!..”

Son beyitte de bir önceki beyitte olan hitabet “ağlayın” kelimesiyle sürdürülür. Şair yine hayali olan okura (insanlara) seslenir. Bu beytin ilk mısrasında dört virgül kullanılarak kelimeler üzerine vurgu yapılır. İkinci mısradaki ise kullanılan ünlem ve üç nokta şairini ruh halini biçimsel olarak yansıtır. İlk beyitten itibaren beşinci beyitte kadar olan düzenli anlatım biçimi, altıncı ve yedinci beyitlerde değişir. Şairini otel odasındaki ruh hali belli bir süre içerisinde sabit bir anlatım biçimiyle aktarılırken son iki beyitte hem anlamsal olarak hem de biçimsel olarak değişir. Bu beyitte şairin gittikçe karamsar ve öfkelenildiğini biçimsel olarak noktalama işaretleri üzerinden anlamlandırabiliriz. Şiirin ilk beytinde, şair tarafından otel odasının karanlığını aydınlatan isli lambadaki ışık merhamet olarak görülür. İlk beyitte az da olsa olumlu bir ruh hali vardır. Sonraki beyitlerde eşyalar üzerinden otel odalarında “gelip geçen” insanların sırlı, ölümlü yaşamı anlatılır. Şiirin son beytinde ise açık bir şekilde şair otel odalarında yaşayan, bilinmeyen, tanınmayan sessiz ölen insanların ağlanacak bir durumda olduğunu dile getirir. Şiirin başından sonuna doğru şair, otel odalarında gelip geçen insanların yaşamından kesitler sunarak, buradaki insanların zamanını yalnız, kimsesiz geçirerek öldüğünü dile getirir. Buradaki insanların içler acısı durumunu eşyalar üzerinden anlamlandıran şair, son iki beyitte “Kulak verin”, “Ağlayın” ifadeleriyle var olan bu durumun en üst seviyesine ulaşır.

Şiirin dış yapısı, beyitlerle örülüp ikinci mısradaki “larında” ekiyle redif sağlanırken “a” sesleri ile de yarım kafiye sağlanır. Şiir yedi beyitten oluşur. Dış yapı özellikleri divan edebiyatındaki gazel nazım şeklini anımsatır. Yedi beyitten oluşan şiirde, 7+7 hece ölçüsü kullanılmıştır. Dış yapıdaki diğer bir özellik ise her beytin ikinci dizisinde tekrarlanan isli lamba, küflü ayna, kırık masa, izbe sofa, tavan arası, çivi yarası, otel odası ifadeleriyle hem iç denge ritim sağlanır hem de anlam pekiştirilerek vurgulanır. Şair, “Otel Odaları” şiirinde iç ve dış yapı arasında güçlü bir denge sağlar. Metin odaklı bu incelemede şair, “Otel Odaları” şiirinde, otel odalarında yalnız, kimsesiz yaşayan insanın acıklı hikâyesini konu edinir. Buradaki şiirin 1927 yılında yazıldığı göz önünde bulundurulduğunda, modern insan ya da modernizm ve gelenek arasında bocalayan insanın hikâyesi olarak okunabilir. Otel imgesi üzerinden anlatılan yalnızlık, yabancılaşma modern insanın bu yıllardaki düalizmini çağırır. Kendi özünden, geleneklerinden kopmaya başlayan insanın, yeni düzende kendini konumlandıramayışının verdiği bir iç sancıdır. İnsan yalnız bir şekilde modern bir yapı olan otel odasında, içsel bir buhran geçirir. Necip Fazıl, bir nevi bu insanın iç bunalımını ve ruh halini otel imgesiyle bir hikâye çerçevesinde sunar.

Sonuç

Bu çalışmada Necip Fazıl’ın “Otel Odaları” şiiri Yeni Eleştiri kuramı ve Eagleton’un kelimelerin çok anlamlı yapısı görüşü çerçevesinde metin esaslı bir tahlile tabi tutulmuştur. Şiirin biçimi, düzenlenişi, kelimelerin birbiriyle olan münasebeti, konu ve biçimin uyumu göz önüne alınarak şiir esaslı bir yorum yapılmıştır. Fazıl’ın şiiri, “Otel Odaları” başlığıyla daha ilk kelimelerle yalnızlığı anımsatır. Otel ve oda kelimeleri, yalnızlık ve yabancılaşma hissi oluşturur. Şairin şiiri, başlıktaki kelimelerle uyumlu dizelerle ilerler. Şiirin mısraları ilerledikçe yalnızlık ve yabancılaşma hissi kelimeler yoluyla artırılır.

Birinci beyitte, yalnız insanın yaşadığı dar odada, isli lambalarda yanan ışık merhamet olarak algılanır. İkinci beyitte, bir önceki beyitteki olumlu öge olan ışık, küflü ayna ile olumsuz bir bakış açısına dönüşür. İnsan küflü aynada gördüğü aksini, buradan geçen yalnızların çürümüşlüğüyle özdeşleştirir. Üçüncü beyitte, “boğazlanmış bir adam”, “kırık masa” üzerinden otel odasında yaşayan bir adamın hikâyesi anlatılır. Dördüncü beyitte, “izbe sofalarında” dizesiyle bir önceki beyitteki adamın hikâyesi tamamlanır. Otel odalarında yaşayan yalnızların iç ve dıştaki izlenimleri anlatılır. Beşinci beyitte, şair tekrar odanın içindeki izlenimlere geri döner. Önceki beyitlerde eşya üzerinden anlamlandırdığı yalnız insanı bu beyitte duvar üzerinden anlatır. Çıplak duvar, insana benzetilir. “Çivi yaralarında” ki söylemle insan vücudunda açılmış yaralar anlatılır. Altıncı beyitte, şair aşınan tahta üzerinden insanın da

aşınabileceğine vurgu yapar. Son beyitte ise yalnızlık ve karamsarlık artar. Şair, otel odalarında yalnız ve kimsesiz ölen insanların ağlanacak durumlarını göz önüne serer.

Şair şiirde insanın yalnızlığını, otel imgesi üzerinden isli lamba, küflü ayna, kırık masa, izbe sofa, tavan arası, çivi yarası gibi ifadeler üzerinde anlatır. Şiirde beyitler ilerledikçe yalnızlığın seviyesi de artar. Son iki beyitte biçimsel ve anlamsal değişikliklerle şair açıkça yalnız insanın acınası durumunu okuyucuya açıklar. Şiirde otel odalarında yalnız, kimsesiz ölen insanın yaşam hikâyesi anlatılır. Şair bu hikâyeyi şiirin ilk beytinden itibaren eşyalar üzerinden anlatır. Şiir, biçimsel anlamda gazel nazım şekli özelliklerini anımsatır. Redif, kafiyeler ve kelime tekrarlarıyla ahenk sağlanır. Şiirde işlenen yalnızlık konusu, anlam ve biçim açısından uyumlu bir birliktelik gösterir. Şairin “Otel Odaları” şiiri onun sosyal ve tarihsel sürecinden bağımsız olarak analiz edildiğinde de yalnızlık ve yabancılaşma gibi temalar başta olmak üzere belirgindir. Şair karamsar ruh haliyle yalnız, yabancı, kimsesiz hislerini, kelimelerle şiir bütünlüğü içerisinde ustaca işler.

Kaynakça

- Batur, E. (2003). “Otel: Bir Yazı Atölyesinden”. *Kitaplık*. 63: 47-68.
- Belge, M. (2015). “Ön Söz” *Eleştirinin Anatomisi*. çev. Koçak, H., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Develioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Eagleton, T. (2011). *Şiir Nasıl Okunur*, çev. Genç, K., İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Eagleton, T. (2014). *Edebiyat Kuramı Giriş*. çev. Birkan, T., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (2019). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kaplan, M. (2015). *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Ankara: Dergâh yayınları.
- Karakoç, S. (2014). *Edebiyat Yazıları II Dışimin Zarı*, İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2012), *Çile*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kutluer, İ. 2003. “Mekân”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 28:550-552. Ankara: TDV Yayınları.
- Moran, B. (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okay, O. (1987). *Necip Fazıl Kısakürek*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özel, İ. (1982). *Şiir Kitabı*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (28.11.2023.) (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/>.